

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 57123-02-13

בפני כב' השופט ארנון קימלמן

התובעת פלונית

נגד

הנתבע אלמוני

פסק דין

פתח דבר

בפניי תביעה למזונות קטינה ולמזונות אישה. התביעה למזונות הקטינה הוגשה בשמה על ידי אימה, התובעת מס' 1 (להלן – התובעת) ביום 28.2.13 (כתב תביעה מתוקן הוגש ביום 1.03.2013) כנגד האב הנתבע.

יובלט כבר בפתיח כי המדובר במקרה טראגי שבו הנתבע נפגע בתאונת דרכים ביום *** (להלן – התאונה) בעת שרכב על אופנוע והתנגש בו רכב צבאי. מאז ועד היום הוא מאושפז, ועדיין נמצא במצב של תרדמת בבית החולים *****.

רקע וטענות הצדדים

1. התובעת והנתבע הינם יהודים, תושבי ואזרחי מדינת ישראל, שנישאו זל"ז כדמו"י ביום ****.
2. מנישואין אלו נולדה להם ביום **** הקטינה דן.
3. כאמור לעיל, ביום **** נפגע הנתבע בתאונה. דא עקא כי לאור נסיבות התאונה, שלא נדרש לברר את היבטיה השונים במסגרת הליך זה, אין מחלוקת בין הצדדים כי נכון להיום הנתבע

לא קיבל כל פיצוי כספי עקב הליכים משפטיים שננקטו בשמו כנגד צדדים שלישיים שהיו מעורבים באירוע, כאשר גם ייתכן שהוא לא יהיה זכאי לפיצוי בגין התאונה גם בעתיד.

4. כמו-כן, כפי שהתברר מסיכומי הנתבע ובפרט מפרוטוקול הדיון מיום 5.5.16 אותו צירף מתיק **** המתנהל בבית המשפט לענייני משפחה בחיפה, נכון להיום תלויה ועומדת תביעה נזיקית על נזקים שנגרמו לנתבע, ולתובעות נגד נהג הרכב הצבאי שהיה מעורב בתאונה וכן כנגד משרד הביטחון.

5. עובר לתאונה התובעת עבדה כ**** ואילו הנתבע עבד ב****.

6. הצדדים רכשו כבר בתחילת הנישואין דירת מגורים ב*** עליה גם רובצת משכנתא. לטענת התובעת בדיון מיום 14.10.13 הדירה נרכשה ב- 90% מימון לערך, והחזר החודשי נכון לאותה עת עמד על כ- 2,200 ₪ לחודש.

7. עוד טענה התובעת כי במהלך החיים המשותפים הצדדים ניהלו חייהם ברמה טובה ומכובדת.

8. במסגרת כתב התביעה המתוקן טענה התובעת כי היא עבדה עד לאחרונה ב*** אך פוטרה ביום ****. במסגרת סיכומיה טענה כי נכון ליום היא עובדת כדיילת של *** בחברת **** ומשתכרת בסך של כ- 4,000 ₪ בממוצע לחודש.

9. בעוד שבמסגרת הדיון מיום 14.10.13 טענה ב"כ התובעת כי מרשתה זכאית לקצבת תלויים בסך 2,000 ₪ לחודש (עמ' 3 ש' 3 לפרוטוקול), הרי שבמסגרת סיכומיה טענה כי קצבת התלויים מסתכמת ב- 844 ₪ לחודש בלבד וכן מקצבת ילדים על סך של 145 ₪ לחודש מהמל"ל. (ס' 22 לסיכומים).

הואיל ולטענת התובעת ביום **** הצדדים התגרשו, אפשר והדבר מסביר את ההפחתה האמורה בסכום הקצבה המועברת לתובעת.

10. יוער כי בתיק מעולם לא הוגשה בקשה למזונות זמניים.

11. לטענת התובעת, נכון להיום הצטברו לזכות הנתבע סכומים נכבדים בשל העובדה שהוא זכאי מדי חודש לקצבה בסך של כ- 2,700 ₪ כאשר לנוכח העובדה שהוא פטור מתשלום כלשהו למוסד בו הוא מאושפז הרי שלכאורה נצטברו עבורו לאורך השנים סכומים נכבדים בסך עשרות אלפי שקלים, כאשר ביום 30.12.13 אותן יתרות עמדו על סך של 59,431 ₪ בזכות. (ס' 28 ג' לסיכומים).

12. עוד ובנוסף טוענת התובעת כי אותן יתרות הצטברו לאחר תשלום כל הוצאות המחיה, עמלות בנק וגם שכ"ט העמותה.
13. לעניין ייצוגו של הנתבע צוין כי לטענת התובעת הוריו של הנתבע הוכרזו כאפוטרופסים לגופו זמן קצר לאחר התאונה וזאת במסגרת ההליכים שהתנהלו בתיק בתיק **** בבית המשפט לענייני משפחה בחיפה.
14. עם זאת, במסגרת בקשת ב"כ עמותת ש.פ.ר, שייצגה את הנתבע עד להחלטה בדבר שינוי הייצוג מיום 14.12.15, צוין כי בתאריך 27.4.15 מונו הוריו של הנתבע גם כאפוטרופסים על רכושו במקום העמותה וזאת במסגרת תיק**** המתנהל אף הוא בבית המשפט לענייני משפחה בחיפה.
15. בהודעה אותה הגישו הצדדים במשותף ביום 21.1.16 צוין כי הגיעו להסכמה דיונית לפיה יינתן פסק הדין מנומק בתיק על-סמך החומר המצוי בתיק מבית המשפט לרבות החומר אותו יצרפו הצדדים לסיכומיהם.

דין

הבסיס לחיוב אב במזונות ילדיו הקטינים

16. הבסיס לחיובו של אב במזונות בנו הקטין מעוגן בסעיף 3 (א) לחוק לתיקון דיני משפחה (מזונות), תשי"ט – 1959 (להלן – חוק המזונות), הקובע כדלקמן:
- ”אדם חייב במזונות הילדים הקטינים שלו והילדים הקטינים של בן זוגו לפי הוראת הדין האישי החל עליו, והוראות חוק זה לא יחולו על מזונות אלה”.
17. בענייננו, דינו האישי של הנתבע – אשר הינו יהודי – הוא הדין העברי, כאשר הלכה פסוקה היא, כי על פי הדין העברי אב חייב במזונות ילדיו עד גיל 6 מן הדין, ולאחר גיל 6 ועד גיל 15 – מתקנת חכמים.
18. חיוב האב על פי הדין ועל פי התקנות הוא לצרכים ההכרחיים של הילדים. מעבר לחובה מינימאלית זו, חייב האב לספק לילדיו אמצעים לשם קיום רמת החיים, אשר הם הורגלו אליה, או שהם ראויים לה. חובה זו נובעת מדיני הצדקה. לעניין החיוב מדין צדקה שווים האב והאם, וחיובם תלוי ביכולתם.

לעניין זה ראה: ע"א 591/81 **פורטוגז נ' פורטוגז**, פ"ד לו(3);
ע"א 135/80 **בכור נ' בכור**, לו (2) 358).

19. צרכיהם ההכרחיים של הקטינים הם אותם צרכים בסיסיים שבלעדיהם אין ילד יכול להתקיים והם כוללים מזון, ביגוד והנעלה, חינוך, בריאות, מדור והוצאות אחזקת המדור.

לעניין זה ראה ע"א 52/87 **הראל נ' הראל** פ"ד מג (4) 20, 25.

חוב אב במזונות ילדיו מעבר לגיל 15

20. לאור גילה של הקטינה אני מוצא לנכון להתייחס גם לנושא חובת המזונות מעבר לגיל 15. כידוע, חובת המזונות של אב כלפי ילדיו כשהם מעבר לגיל 15 הינה מדין צדקה וכפי שנאמר בשולחן ערוך יורה דעה רנ"א ד':

"כופין האב לזון בנו עני ואפילו הוא גדול, כופין אותו יותר משאר עשירים שבעיר".

21. מכאן שעל האב לספק את חובתו המינימאלית של צרכיו ההכרחיים של הילד, ומעבר לחובה זו הוא חייב לספק את רמת החיים אשר הילד הורגל אליה או ראוי לו. חובה זו נובעת מדיני צדקה אשר היא חובה משפטית מלאה.

22. בע.א. 210/82 **גלבר נ' גלבר**, פ"ד לח(2) 14 מדובר היה על ילד מעל גיל 15 שהמזונות עבורו הם מדין צדקה, ואמר כב' השופט שינבויס:

"התנאי היחידי לחיוב מדין צדקה מצד המקבל הינו איפא היותו "עני", דהיינו שאין הוא מסוגל לספק את צרכיו מאמצעיו הכספיים ואינו יכול להשיג אמצעים כספיים ע"י מאמציו בעבודה".

23. באשר למימון צרכים שהם מעבר לצרכים ההכרחיים, ומעל לגיל 15 - מימון מלוא צרכיהן, כולל הצרכים ההכרחיים, רובצת החובה על **שני** ההורים, מדין צדקה, ביחס ישיר להכנסותיהם, וזאת כאשר ידם משגת כדי להקנות להם הגדרת "אמידים".

ראה: ע"א 210/82 **גלבר** דלעיל שם. בעמ' 20; פסק הדין בעניין **פורטוגז** שם. בעמ' 456.

24. יובלט כי המונח "אמיד" בהתייחס למזונותיהם של קטינים, אין משמעו אדם בעל נכסים רבים ועצמאות כלכלית, אלא כל מי שיש בכוחו לזון את עצמו לפי צרכיו ועדיין נותרת בידו יכולת כלכלית.

25. בהתאם להגדרה המונח אמיד במשפט העברי, כל מי שאינו עני "מקרי [נקרא] אמיד לגבי בניו" (ראה לעניין זה נתיבות משפט לרבנו ירוחם, נתיב כ"ג חלק ה), כאשר בית המשפט העליון קבע בפסק הדין בעניין **פורטוגו** שם. בעמ' 450 לפסק הדין את ההלכה השרירה וקיימת לפיה :

"כל אב שאינו עני – נכנס להגדרת אמיד, ואפשר לכפות עליו מלוי צרכיו ההכרחיים של הילד. . "

26. יוער כי פסיקת בית המשפט העליון אישרה חיוב במזונות גם עבור אב שנותרו לו פחות מ- 2,000 ש"ח לצרכיו האישיים, וניתן לראות בפסיקה זו אומדן למינימום ההכרחי לקיומו של האב עצמו לאחר סיפוק צרכיהם ההכרחיים של ילדיו.

ראה : בע"מ 1715/07 פלוני נ' פלונית ואח', (פורסם באתר נבו)

27. גם בהתייחס לאם, על מנת שניתן יהיה לחייב אותה להשתתף גם היא בתשלומי המזונות מדין צדקה, יש לקבוע קודם כי היא אמידה.

28. ב- תמ"א (ת"א) 2245/88 **הדר נ' הדר**, פ"מ תשנ"א (1), 411 בעמ' 413 בו נקבע כי :

"... החובה לזון ילד מעל לגיל 15 המוטלת על הוריו היא מדין צדקה, וע"פ דין צדקה משתווה החובה של האם לזון ילדיה הקטינים (מעל גיל 15) לחובתו של האב, אולם, מתי ובמה דברים אמורים? – כאשר האם הינה אישה אמידה ומצבה הכלכלי הוא שפיר וטוב כזה שיש מקום, אכן, לחייבה לזון את ביתה הקטינה מדין צדקה".

29. בע"א 166/66 **גולדמן נ' גולדמן** פ"ד כ (2) 533 העמ' 536 נקבע לענייננו :

"כאשר מדובר על מזונות למעלה מן המינימום ההכרחי, מוטלת חובת תשלום על האם כאשר היא אמידה".

מינימום הכרחי לקטינים

30. בפסיקת בתי המשפט לענייני משפחה עולה כי הסכומים הנפסקים עבור כל קטין, ללא צורך בראיות, מגיעים כדי 1,300 ₪ בחודש בקירוב, כאשר יובלט כי סכום זה אינו כולל מדור, חינוך והוצאות חריגות ו/או הוצאות מדין צדקה.

בר"ע (נצרת) 1121/06 סוסן נ' סוסן ואח', תק-מח 2006(3), 4538, עמ' 4540 ;
בר"ע 1895/02 בן עמי נ' משיח, תק-מח 2003(1), 23019 .

31. זאת ועוד, בפסיקת סכום המזונות שעל אב לשלם לילדיו נוהג בית-המשפט לקחת בחשבון, בין היתר, שני פרמטרים עיקריים: צרכיו של הילד מחד גיסא, ויכולת השתכרותו של האב מאידך גיסא. במסגרת שני פרמטרים אלה, נלקחת בחשבון גם יכולתה הכלכלית של האם וזו משליכה על היקף צרכיו של הילד ועל היקף המזונות שעל האב לשלם.

ראה: ע"א 514/89 מורד נ' מורד, דינים עליון טז, 538.

חוב אב הנמצא במצב של תרדמת במזונות ילדיו

32. אקדים ואציין כי לא מצאתי תקדים למקרה כשל המקרה דנן שבו אדם נקלע נוכח תאונת דרכים למצב רפואי קשה של תרדמת סופנית וקבועה מבלי שיש לו ביטוח כלשהו ומשענת כלכלית לתמוך באשתו וילדיו.

33. זאת ועוד, בנידון דידן הצדדים לא המציאו לבית המשפט מסמכים רפואיים ואסמכתאות של ממש לעניין מצבו הרפואי נכון להיום. עם זאת, בכתב התביעה המתוקן צוין כי הנתבע נפגע במסגרת התאונה "... פגיעה אנושה ורב מערכתית ומאז הנתבע אינו בהכרה וללא מודעות לנעשה סביבו". (ס' 7), ואילו בכתב ההגנה צוין כי "... הנתבע שרוי בהכרה חלקית, ללא מודעות ממשית לנעשה סביבו..."

34. כמו-כן, במסגרת הסיכומים צירפה התובעת את כתב התביעה לנזקי גוף שהוגשה בבת המשפט המחוזי מרכז-לוד בת.א. 21928-04-14 שם נטען בס' 19 כי הנתבע נמצא " במצב שכונה persistent vegetative state : שהוא אופייני למצב של תרדמת (coma). כמו-כן צורפה לכאורה לכתב התביעה חוות דעת מומחה, שלא צורפה לתיק דנן.

35. מנגד, יצוין כי במסגרת הדיון בא"פ 15251-02-14 טענה העו"סית לסדרי דין לעניין חוסים הגב' ענת סין הרשקו כי החסוי "מסוגל להגיב אפילו בתנועות עיניים ורואים שהוא מאד שמח

שהוא רואה את הילדה... " (עמ' 20 ש' 21 לפרוטוקול). כמו-כן, בשים לב לכך שבית הדין הרבני התיר כאמור את הנישואין ביום 13.03.2014, ייתכן והנתבע מסוגל לתקשר באופן כלשהו עם הסובבים אותו.

36. מכאן שהשאלה אם הנתבע נמצא במצב קבוע של תרדמת ואינו מגיב לסביבתו, או ממעט מאוד להגיב לסביבתו או לחילופין מתקשר באופן כלשהו עם הסובבים אותו, לא הובהרה בפניי על-ידי מי מהצדדים ומי מהם לא טרח להמציא אסמכתאות רפואיות של ממש.

37. חרף כל זאת, הסכמת הצדדים לפיה מצבו של הנתבע הינו סופני וקבוע והוא אינו מסוגל לתקשר עם הסובבים אותו מובילה אותנו למסקנה כי מעמדו של הנתבע מבחינת הדין העברי אינו עדיף על זה של מי שמוגדר מבחינה הלכתית כשוטה- כלומר מי שאין לו דעה כלל והוא מוגבל בעניין הנפקות של הפעולות המשפטיות הנזקפות לחובתו.

38. יובהר ויודגש כי עצם ההשוואה של מצבו הרפואי של הנתבע להגדרה ההלכתית האמורה, אך נעשית בהעדר הגדרה הלכתית מתאימה יותר ומתוך הצורך לעשות שימוש בקריטריון ההלכתי כדי לקבוע את מידת חיובו. אין כל כוונה, חלילה וחס, לפגוע בכבודו של אדם הרתוק למיטת חוליו ונעדר יכולת לתקשר כדבעי עם סביבתו והדברים ברורים ואינם צרכים לפני.

39. בעוד שלא כאן המקום להרחיב בדינים שעניינם באותם אנשים המוגבלים בעשייתם המשפטית (כאשר יש הבחנות ודקויות בינם לבין עצמם). רק יצוין כי מטרתם של אותן מגבלות הלכתיות גם להגן על אותם אנשים עם מגבלות, ולעתים תוך העדפתם על פני הסובבים אותם. מכאן שבעוד שנפסק להלכה שאדם המוגדר כשוטה פסול לעדות (חו"מ סי' כ"ח) ופטור מקיום המצוות (לדוג' או"ח סי' תקפ"ט), הרי שכפי שמציינת המשנה במסכת בבא קמא (פרק ח', משנה ד'): :

"חרש שוטה וקטן פגיעתן רעה. החובל בהם חייב והם שחבלו באחרים פטורים".

יוקדם ויוער כי כל התוספות בסוגריים המרובעות בציטוטים להלן הינן שלי (א.ק.).

40. במסכת חגיגה (דף ג ע"ב) נאמר לענייננו :

"ת"ר איזהו שוטה? היוצא יחידי בלילה והלך בבית הקברות והמקרע את כסותו והמאבד כל מה שנותנים לו."

41. מכאן שהגמרא וכן הפוסקים מסווגים את השוטה כאדם אשר אינו יכול לחשוב בצלילות ואינו מסוגל לחיות חיים עצמאיים.

42. נשאלת השאלה לענייננו, ככל שמצבו המשפטי של מי שנמצא בתרדמת או במצב של קהות חושים באופן שאינו יכול לתקשר כדבעי עם הסובבים אותו ורתוק באופן קבוע למיטת חוליו, בוודאי שאינה עדיפה של זה מחובתו של מי שמוגדר הלכתית כשוטה, כלומר, של אדם שאינו מסוגל לחשוב בצלילות ולקיים חיים עצמאיים, האם יש לו חבות כלשהי במזונות ילדיו?

43. הגמרא במסכת כתובות (דף מח ע"א) מביאה לענייננו:

"ואמר רב חסדא אמר מר עוקבא, מי שנשתטה [ויש לו אישה וילדים התלויים בו] בית דין יורדין לנכסיו [מוכרים נכסיו] וזנין ומפרנסין את אשתו ובניו ובנותיו ודבר אחר."

44. אחד מגדולי הראשונים, רבינו ניסים – הר"ן (חי בספרד במאה – 14) אומר על אתר:

"אבל לא בניו ובנותיו שאינו חייב במזונותיהן בחייו ובגדולים מבני שש מיירי [מדובר]...הילכך, אשתו דמחייב לה בתנאי ב"ד אשתעביד נכסיה [נכסיו משועבדים לה], בניו ובנותיו שאינו חייב במזונותיהם לא אשתעביד נכסיה. אבל נשתטה דיצא מן העולם שלא לדעת מסתברא [סביר להניח] ניחא ליה שיזונו בניו ובנותיו משלו".

כך גם נפסק להלכה בשו"ע (אה"ע סי' עא, ג).

45. הרב אברהם שינפלד ישב על המדוכה בתיק מס' 8523/מ"ו בבית הדין הרבני בתל-אביב. באותו המקרה מדובר היה בבעל שעזב את הארץ כדי לבקר את אימו בחו"ל, וכאשר בושש לחזור פנתה אשתו לבית הדין. לאחר דרישה וחקירה התברר כי הבעל מאושפז שם בבי"ח לחולי נפש וכי גם לאחר שיצא הוא לא יהיה ברשות עצמו באשר בני משפחתו (שאינם יהודים) מתנגדים לחזרתו ארצה.

46. בפסק דינו שפורסם בעקבות אותו ההליך (בכתב העת תחומין חלק ח' עמ' 102-87) הביא, בין השאר, את בעל ספר מחנה אפרים (מחכמי ירושלים וטורקיה במאה ה-17) הסבור בספרו, (בהלכות צדקה סי' א) כי ככל שכוונת הגמרא שבית הדין יורדין לנכסיו משום חיוב צדקה, הרי שהדבר תמוהה שכן לגבי שוטה, כיון שאינו חייב ואף פטור מקיום המצוות, הכיצד ניתן

לשעבד נכסיו שהרי אם היה חייב כספים למאן דהו מוציאין מידו אפילו לאחר שנשתטה, שכן הוא כבר התחייב בדבר בעודו בריא." אלא שלדבריו:

"חייב הצדקה עדיין לא נתחייב בה, אלא כל יום ויום מתחייב לפי מה שיצטרכו העניים למזונות, או אם קצבו בני העיר על כל אחד ואחד שיתן סך ידוע לפרנסת העניים אע"פ שנשתטה אח"כ מוציאים מידו אותו סך שקצבו שכבר נתחייב בו משעת ההקצבה, אבל לחייבו לאחר שנשתטה על מזונות דלהבא כיון שעדיין לא נתחייב בהם וחייב דמצוה ליכא עליה [אינה רובצת עליו] עכשיו מינה נמי דאין בית דין יורדין לנכסיו." (שם. עמ' 89)

מכאן שלדבריו, הסיבה שיוורדים לנכסיו של השוטה היא משום שאומד הדעת הינו שהוא חפץ לזון את ילדיו, אבל מדין צדקה אין כל מקום לחייבו.

47. לדעת הרב שינפלד לעניין הגמרא לעיל (כתובות דף מח ע"א) "הרי לפי פשטות הסוגיא משמע דאין הבדל בין אם הבעל הינו בעל רכוש שאותו צבר בהיותו פקח או שהנכסים הגיעו לידי אחר שנשתטה, שכן "בכל גווני [מקרה] ב"ד יורדין לנכסיו ומפרנסין את אשתו, היינו דאשתעביד [שיעבד] נפשיה [עצמו] דקנה ודעתיד למיקני

הוא הדין לגבי חיוב מזונות בניו הקטנים, שבלידת הילד הטילו עליו חז"ל חיוב החזקתו, ובלידתו הוא מתחייב לפרנסו עד הגיעו לגיל שש, ובניו מתפרנסים מנכסיו אף כשנשתטה או נתחרש אח"כ, גם אם הנכסים נפלו לו לאחר מיכן."

48. כמו-כן, לדבריו, מצבו המשפטי של השוטה אף חמור מזה של חרש-אלם:

"דהוא שוטה מעיקרא, דלא [שלא] חל עליו תקנת חז"ל ומצד הדין אין עליו חיוב לזון את בניו ובנותיו הקטנים, מ"מ [מכל מקום] אפשר לחייבו מטעם דמינח ניחא ליה בהכי [נוח לו באופן זה], ולפי זה דוקא כשאין לילדים ממה להתפרנס אבל אם נפלו להם נכסים ממקום אחר, אין לחייב את האב לזון אותם... אבל בשוטה שאין לו נכסים ואנו דנים אם רשאים ללוות לצורך מזונות הבנים ע"מ ליפרע ממנו לכשישתפה, בזה הרי אין עליו כל חיוב, דגברא [שהרי הוא אדם] לאו [שאינו] בר חיובא לכולי עלמא, ואין הבדל בין נולדו הילדים לפני שנשתטה או אח"כ ובין קטנים לקטני קטנים, כיון שאין עליו תקנת חכמים כלל. (שם. עמ' 90).

וראו לעניין זה גם מאמרו של הרב משה שור, "בעניין חיובי האב והאם למזונות הבנים", **שערי צדק א'**, קרית אונו תשס"א.

49. זאת ועוד, הגמרא במסכת גיטין דף נב ע"א קובעת שאין פוסקין צדקה על הקטנים (כלומר אין מחייבים אותם בצדקה), ואין פודין עליהן את השבויין, והדבר נכון גם ביחס למי שמוגדר כשוטה ומכאן שלדעת לדעת הר"ן אין יורדין לנכסיו לגבות ממנו צדקה. הדברים נפסקו להלכה ברמב"ם הלכות מתנות עניים פרק ז הלכה יב).

50. הפועל היוצא מכל האמור לעיל הינו כי לא ניתן לחייב אדם במצב של תרדמת במזונות, אף לא מדין צדקה, ולמעשה החיוב מוגבל רק למקרים שבהם לנתבע רכוש ממנו ניתן להיפרע לצורך מימון המזונות ובהנחה שאותו הרכוש לא נידרש עבורו עצמו לצרכיו הקיומיים הבסיסיים.

גביית המזונות מרכושו של הנתבע

51. גם פסיקת בית המשפט העליון קבעה כי חובת האב בתשלום מזונות ילדיו הקטינים הינה פועל יוצא לא רק של השתכרותו אלא גם בהתאם ליכולתו ממקורות אחרים ובעיקר עסקין בהתחשבות בנכסים נזילים.

ראה : רע"א 250/09 **פלוני נ' פלוני**, (פורסם במאגרים), רע"א 130/83 **פרייס נ' פרייס**, פ"ד לח (1) 721 (1984); ע"א 21/82 **גלבר נ' גלבר**, פ"ד לח (2) 14 (1984)

52. באשר לטענת ב"כ הנתבע בסיכומים לפיה בכוונתם לפעול בבוא היום ולדרוש מהתובעת דמי שימוש ראויים עבור הדירה, הרי שבמקרה שלפני, מי מהצדדים לא ביקש לברר מה שווי הדירה ודמי השכירות הראויים בגינה כאשר בכל שהדירה תימכר לרבות במסגרת הליכי פירוק שיתוף אפשר ועניין החיוב במדור ידרש להבחן בשנית בהתייחס לנסיבות החדשות.

53. עם זאת, כללים לגבי פסיקת דמי שימוש הנוגעים לענייננו נקבעו בע"א 1492/90 **זרקא נ' זרקא**, (פורסם במאגרים) שם קבע בית המשפט העליון כי החובה לשלם דמי שימוש ראויים קיימת רק כאשר השותף האחד השתמש במקרקעין באופן בלעדי, באופן שנמנע מיתר השותפים להשתמש בהם.

54. מכאן שכל עוד לא נמנע השימוש משותף האחר, הרי שגם כאשר הם לא השתמשו בפועל במקרקעין, אין השותף חייב בתשלום כלשהוא ליתר השותפים.

55. בנוסף, בעניין בע"מ 5357/06 **פלוני נ' פלוני** (פורסם במאגרים) נקבע כי ככלל יש לפסוק "דמי שימוש ראויים" לכל אורך התקופה שלאחר הגירושין, וכי החריג הוא פטור מדמי שימוש

אשר יינתן רק בנסיבות של ויתור מפורש, וכל זאת מתוך מטרה ליתן תמריץ לבן הזוג הגר בדירת המגורים לפעול לפירוק השיתוף.

56. במקרה דנן, הגם שכפי שיובהר להלן לא ניתן להשית חיוב במזונות כלפי מי שנמצא במצב רפואי של תרדמת, הרי שככל שיש בידו רכוש שלא נדרש לו כאמור לקיומו האישי, ניתן גם ניתן לעשות שימוש באותו רכוש כדי לממן את צרכיהם הבסיסיים של ילדיו הקטינים.

57. בשים לב לכך שטרם הוגשה תביעה לפירוק שיתוף ואיזון משאבים, הרי שחלקו של הנתבע בדירת המגורים של צדדים (ומבלי לקבוע מסמרות כלשהן בהליך זה בשאלה מה בדיוק חלקו) נותן מענה הולם, לכל הפחות, לצרכי המדור והוצאות מדור של הקטינה.

58. עוד יצוין לעניין זה כי בהתאם לפסיקה, ככל שיש לאם דירה בבעלותה באופן בלעדי, אין מקום לחייב את האב בתשלום מרכיב המדור, שכן אין כל מניעה כי האם תגור בדירה שלה או שהיא תיטול את דמי השכירות שהיא מקבלת מהדירה ותשכור דירה חלופית. כפי שנקבע בע"א 5478/93 **כרמי נ' כרמי** (פורסם במאגרים):

"ברור הדבר כי הבעל אינו חייב לשלם היום דמי מדור (שכר דירה) עבור האישה והבת הקטינה, כאשר היום אין להם הוצאה כזו בגין מדור".

59. ואולם, אין לכחד כי במקרה דנן התובעת היא שמשלמת לבדה (בעל כורחה) את עלות המשכנתא הרובצת על דירת הצדדים.

60. כידוע, קיימת אי בהירות האם יש להגדיר תשלומי משכנתא כתשלומים הוניים מדמי המזונות, (ראה: ע"א 864/94 **שוקר נ' שוקר** (פורסם במאגרים)) או שמא יש לסווגם כתשלומים ע"ח דמי המזונות (ע"א 803/85 **ברזילאי נ' ברזילאי** (פורסם במאגרים)).

61. יחד עם זאת, יושם אל-לב כי בתמ"ש 6920/96 **פלאח נ' פלאח**, נקבע כי חיוב של בן זוג בתשלום המשכנתא אין בו כדי לחסום אותו מלתבוע את בן הזוג האחר, עת באים לחלק את תמורת מכר הדירה בעילה הקניינית, והקביעה כי החזרי המשכנתא הגדילו את חלקו ההוני של בן הזוג האחר בדירה.

הואיל וכאמור טרם הוגשה תביעת לפירוק שיתוף ואיזון משאבים, לא נדרשתי – בנסיבות – להכריע בסוגיה זו.

המזונות הנדרשים לקטינה

62. בפסיקת בתי המשפט לענייני משפחה עולה כי הסכומים הנפסקים עבור כל קטין, ללא צורך בראיות, מגיעים כדי 1,300 ₪ בחודש בקירוב, כאשר יובלט כי סכום זה אינו כולל מדור, חינוך והוצאות חריגות ו/או הוצאות מדין צדקה.

בר"ע 1121/06 יוסף סוסן נ' נעמי סוסן ואח', (פורסם במאגרים);
בר"ע 1895/02 בן עמי נ' משיח, (פורסם במאגרים).

63. יובלט כי אין בפסיקה מבחן אחיד לקביעת חלקו של קטין בהוצאות המדור. כך לדוגמא בע"א 3301/92 טלמור נ' טלמור (פורסם במאגרים) בית-המשפט העליון העמיד את השתתפות במדור עבור ילד אחד על סך 40%, בעוד שבע"א 764/87 אוהר נ' אוהר (פורסם במאגרים) קבע בית-המשפט העליון שיעור של 33% עבור ילד אחד.

64. במקרה דנן הואיל והנתבע הינו הבעלים במשותף עם הנתבעת בדירת המגורים, מן הראוי הוא שחלקו של הנתבע בדירה ישמש את הקטינה וזאת כנגד צרכי המדור והוצאות המדור של הקטינה.

65. כמו-כן, בנסיבות שבהן לא ניתן לחייב את הנתבע במזונות הקטינה הרי שעל האם התובעת להסתפק, לפחות בשלב זה, בתשלום המועבר לה מהמל"ל בסך 840 ₪ לערך לרבות קצבת הילדים, כאשר סכומים אלו נותנים מענה, ולו ברף התחתון, לצרכיה של הקטינה.

66. לא למותר להוסיף כי ככל שיתקבלו כספים מתוך התביעות הנזיקית המתנהלות בבית המשפט המחוזי במחוז המרכז שיזקפו לטובת הנתבע, ייתכן והדבר יעורר מחדש את נושא גובה המזונות בעת שיתברר כי הנתבע הינו בעל רכוש מעבר לצרכיו הקיומים.

67. אפס, נכון להיום, לא הוכח בפניי כי כספי המל"ל בסך של 2,600 ₪ לערך, הינם כספי חסכוניות, כפי שטענה התובעת בס' 28-29 לסיכומיה, דבר שנשלל מכל וכול כאמור בס' 12 לסיכומי הנתבע. עוד אציין כי סבורני כי קיימת חזקה, שלא הופרכה בידי התובעת כי קצבת הנתבע נדרשת עבורו לצרכיו הקיומיים הבסיסיים. בנוסף, אין להתעלם מכך שגם ייתכנו הוצאות לא צפויות בעתיד בגין צרכיו הרפואיים הרבים של הנתבע.

התביעה למזונות האשה

68. בעוד שהתובעת טענה כאמור כי בחלק מהתקופה מאז התאונה ועד לקבלת הגט היא לא עבדה הרי שכפי שצוין בס' 21 לסיכומיה היא עובדת למחייתה, ולא ברור באיזו תקופה כאמור בדיוק לא עבדה.

69. כידוע, כאשר האישה עובדת ומתפרנסת זכאי הבעל לטעון "מעשה ידיה תחת מזונותיה" וכל עוד היא מרוויחה ממעשי ידיה סכומים המספיקים למזונותיה ולכיסוי צרכיה, אזי הוא פטור מלשאת במזונותיה. ראה: ד"נ 23/69 יוסף נ' יוסף, פ"ד כד (1) 79; ראה גם לעניין זה א' גרידי מזונות אישה - הלכה ומעשה 2006 בעמ' 274-277.

70. בנוסף, לא ברור הכיצד התובעת התירה על כנה וטענה טענותיה לעניין מזונות אישה חרף התחייבותה כאמור בפרוטוקול הדיון בבית הדין הרבני מיום 13.3.14 שאותו צירפה לסיכומיה.

בשולי הדברים

71. אחרון אחרון חשוב, ביחס למילים "ואליו הוא נשא את נפשו" (דברים כד, טו) המתייחסים לאיסור הלנת שכר, מצינת הגמרא (בבא מציעא ק"ב ע"א): "מפני מה עלה זה בכבש ונתלה באילן ומסר את עצמו למיתה לא על שכרו?" מכאן לומדים בבריתא על אתר כי מותר לאדם לסכן עצמו, במידת מה, כדי לכלכל את בני ביתו ולהיטיב עמם. אפס, מכאן גם נמצאנו למדים כי על אדם להיזהר שלא להכניס עצמו למצב סכנה כאשר יש לו אחריות כלפי אישה וילדים התלויים בו, ותוך שהוא מותיר אותם במצב כלכלי ונפשי קשה.

72. כאמור, ההיבטים השונים של התאונה לא התבררו בפניי, ובוודאי שאין זה המקום לדון בשאלה, שלמיטב ידיעתנו מעולם לא התבררה במחוזותינו, האם קיימת חובת זהירות מושגית מצד אדם ביחס לאשתו וילדיו, שלא לסכן עצמו שלא לצורך, ולהותיר אותם במצב של אלמנות ויתמות בחיים וללא משענת כלכלית - ברמה המשפטית, או שמא עסקינן ברמה המוסרית גרידא.

73. מה שברור ואינו צריך לפנים, שאין זה לכבודו של הנתבע עצמו, שבמצבו הקשה אינו יכול לדבר עבור עצמו, שבעת שזוגתו לשעבר (שהיתה עגונה במשך תקופה ארוכה של מספר שנים) ואם ביתו היחידה, מגיעה לבית המשפט ועותרת לקבל מזונות, מטיחים כנגדה טענות פוגעניות כגון הטענות שנטענו בסיכומי הנתבע, ולא מאוחר להתנצל על כך.

סוף דבר

74. בהעדר שינוי נסיבות מהותי כגון מכירת דירת המגורים של הצדדים או ככל שיזקפו לנתבע כספים או רכוש, הרי שלנוכח מצבו הרפואי ודינו האישי, אין מקום לחייבו במזונות הקטינה למעט במדורה והוצאות מדורה, שנכון להיום מסופקים על-ידו מכוח השימוש בו עושה הקטינה בבית מגוריו.

תביעת האישה למזונותיה נדחית.

בנסיבות אין צו להוצאות.

המזכירות תמציא עותק פסק הדין לב"כ הצדדים ותסגור את התיק.

ניתן לפרסם פסק הדין ללא כל פרטים מזהים.

ניתן היום, ג' חשוון תשע"ז, 04 נובמבר 2016, בהעדר הצדדים.

ארנון קימלמן, שופט